

6. Marques Santos, A., & Coad, A. (2023). *Suggestions for Monitoring and Evaluation of Transformative Innovation Policy*. JRC Working Papers on Territorial Modelling and Analysis No. 03/2023, European Commission, Seville, JRC132492.

7. Zúniga, P. (2024). *The impact and effectiveness of innovation policy: Evidence from middle-income countries (Working Paper)*. World Bank.

Балашова О.В.,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва,
Донбаська державна машинобудівна академія

РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ЕКОСИСТЕМИ

Екосистема інновацій та підприємництва сьогодні розглядається не просто як сукупність гравців ринку, а як складна динамічна група незалежних суб'єктів, що спільно створюють взаємопов'язані рішення з високою доданою вартістю [1]. У сучасних умовах, особливо в контексті стратегічного економічного відновлення України, побудова таких екосистем стає ключовим інструментом реалізації моделі «win-win». Вона дозволяє кожному учаснику отримувати додаткові переваги через синергію, якої неможливо досягти в умовах ізольованого функціонування. Це багатогранне середовище об'єднує індивідуальних підприємців, венчурних інвесторів, академічні установи та державні інституції, де цифрові технології виступають не просто допоміжним засобом, а фундаментальною платформою для безперервної взаємодії та обміну знаннями.

Штучний інтелект як системний трансформатор. Особливе місце в сучасній архітектурі екосистем посідає штучний інтелект (ШІ). Він трансформує традиційні ланцюги створення цінності, виступаючи одночасно джерелом нових ідей та інструментом для їх реалізації [2]. ШІ дозволяє підприємцям оцифрувати цінність, прогнозувати попит та автоматизувати складні управлінські рішення. Проте успішна інтеграція інтелектуальних систем можлива лише за умови високої якості даних та дотримання етичних стандартів, що вимагає від учасників екосистеми формування спільних протоколів безпеки. Крім того, використання ШІ дозволяє мінімізувати вплив людського фактору в умовах операційної невизначеності, забезпечуючи безперервність бізнес-процесів навіть за критичного дефіциту ресурсів. Це перетворює технологічну трансформацію з інструменту оптимізації на стратегічний актив забезпечення життєздатності підприємства в умовах воєнних ризиків

Роль ключових суб'єктів: від фінансових інвестицій до системної довіри. Життєздатність будь-якого інноваційного проєкту в сучасних реаліях критично залежить від підтримки спеціалізованих учасників, проте фундаментом їхньої взаємодії виступає не лише капіталізація, а й системна довіра. У цьому контексті особливої ваги набувають інвестори, які забезпечують необхідний фінансовий ресурс для старту та масштабування діяльності. У моделі сучасної екосистеми інвестор трансформується з простого джерела грошових коштів у стратегічного партнера, що сприяє концентрації зусиль для виходу на зовнішні ринки та підвищення міжнародної конкурентоспроможності. Паралельно з цим, ментори надають необхідну інтелектуальну та стратегічну підтримку, допомагаючи новаторам орієнтуватися у складних ринкових умовах та уникати критичних помилок на ранніх етапах розвитку.

Важливою детермінантою успіху такої взаємодії є принципова відмінність екосистемного підходу від традиційних вертикально інтегрованих холдингів. Якщо в межах холдингу кооперація є обов'язковою та диктується адміністративним наказом, то інноваційна екосистема за своєю природою є виключно добровільною конструкцією. Вона базується на глибокому аналізі взаємних переваг та вільній волі кожного учасника формувати спільні ціннісні пропозиції. Така модель дозволяє бізнесу не просто підпорядковуватися рішенням власника, а свідомо об'єднувати зусилля заради досягнення спільної мети, що є особливо актуальним для гнучкого реагування на виклики воєнного та поствоєнного часу.

Практичне впровадження екосистемного підходу: український досвід. Застосування нових технологій та екосистемного мислення вже демонструє вагомі успіхи в різних секторах вітчизняної економіки. Насамперед, це проявляється в агропродовольчому секторі (Agrifood), де прикладом є створення повного циклу виробництва продукції з високою доданою вартістю, зокрема так званого «макаронного циклу». Така модель передбачає інтеграцію постачальників насіння пшениці твердих сортів, фермерських господарств, спеціалізованих млинів, макаронних фабрик та дистриб'юторів. Тільки така синергія дозволяє отримати конкурентоспроможний на світовому ринку продукт, оскільки кожен учасник впевнений у наявності та якості наступної ланки споживання сировини.

Не менш важливим є розвиток промислових кластерів, які успішно функціонують, наприклад, у меблевій та машинобудівній галузях Рівненської та Житомирської областей. Технологічне оновлення в межах таких об'єднань дозволяє формувати навколо великих виробників розгалужену мережу субпідрядників, які трансформують базові матеріали у складні продукти кінцевого споживання. Крім того, сучасні екосистеми активно інтегрують у свою

структуру сфери R&D та освіти, залучаючи заклади вищої освіти або центри акселерації (зокрема foodtech-стартапи). Розміщення прямих замовлень на наукові розробки стає потужним драйвером для інноваційного оновлення цілих галузей, забезпечуючи зв'язок між теоретичними дослідженнями та реальними потребами ринку.

Виклики та стратегічні переваги в умовах цифрових трансформацій. Попри значний інноваційний потенціал, цифрова та екосистемна трансформація не є універсальною панацеєю, а навпаки – вимагає від суб'єктів господарювання готовності до специфічних ризиків. По-перше, гостро постає проблема глобальної конкуренції та імітації, оскільки цифрові інструменти дозволяють швидко копіювати успішні технологічні моделі. Яскравим прикладом цього є кейс компанії Uber, досвід якої продемонстрував, наскільки оперативно з'являються локальні та глобальні аналоги, що змушує піонерів ринку постійно інвестувати у захист своєї унікальності. По-друге, критичним викликом стає кібербезпека та захист приватних даних у межах спільних мереж. Кейс Facebook слугує наочним нагадуванням про те, що будь-яка вразливість у системі збереження інформації може призвести до масштабних репутаційних та фінансових втрат [3].

Окремої уваги заслуговує проблема державного регулювання, оскільки темпи інноваційного розвитку часто значно випереджають динаміку оновлення законодавчої бази. Кейс Airbnb чітко ілюструє розрив між новітніми цифровими сервісами та традиційними правовими нормами, що створює зони юридичної невизначеності. Отже, стратегічна перевага в екосистемі належить тим підприємствам, які здатні не лише впроваджувати технології, а й адаптувати свої бізнес-моделі до мінливого регуляторного поля та забезпечувати високий рівень цифрової стійкості.

Екосистемний підхід в Україні набуває особливої популярності саме зараз, коли війна стимулює тіснішу кооперацію та пошук спільної ідеї. Для успішного відновлення підприємці мають будувати математичні моделі ланцюгів «від поля до полиці», де цифрові технології (зокрема ШІ) та системна довіра стають гарантантами створення конкурентоспроможного продукту. Це дозволяє українським виробникам не просто виживати, а й ефективно масштабувати свій успіх на зовнішніх ринках.

Список використаних джерел:

1. Гусаковська Т., Рибалко-Рак Л., Кужель Н. Екосистема інноваційного підприємництва в умовах цифрової трансформації економіки: фактори забезпечення конкурентоспроможності й стійкого розвитку. Галицький економічний вісник. 2025. Том 93. № 2. С. 73-79.

2. Петасюк О.І. Штучний інтелект: контекст та осмислення. Молодий вчений. 2024. №4 (128). DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-4-128-9>
3. Ян Ц., Березова Л.С., Олянич В.В. Етичні виклики цифрової доби в контексті гуманітарних наук та їхній вплив на соціальні комунікації. Академічні візії. 2025. Вип. 43. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15375820>

Бегун С.І.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і торгівлі,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ ЕКОСИСТЕМИ ТА ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасних умовах глобальних економічних трансформацій підприємництво виступає важливим чинником економічного зростання та суспільних змін. Швидкий розвиток цифрових технологій і посилення глобалізаційних процесів зумовлюють трансформацію традиційних бізнес-моделей та формування нових підходів до організації підприємницької діяльності. Одним із таких підходів є екосистемна модель розвитку підприємництва, яка передбачає взаємодію різних учасників економічного середовища – стартапів, інвесторів, наукових установ, бізнес-структур та державних інституцій. Така взаємодія формує мережу взаємозалежних відносин, що сприяє створенню інновацій, підвищенню конкурентоспроможності та забезпеченню стійкості бізнесу в умовах невизначеності [1; 5]. У зв'язку з цим дослідження механізмів функціонування підприємницьких екосистем та їх ролі у забезпеченні інноваційного і сталого розвитку економіки є важливим напрямом сучасних економічних досліджень.

Концепція підприємницьких екосистем сформувалася на основі розвитку теорій інноваційних систем, кластерного розвитку, національних інноваційних систем і мережевих підходів до організації економічної діяльності [4]. На відміну від традиційних ієрархічних моделей управління, екосистемний підхід передбачає децентралізовану координацію взаємодії між учасниками та орієнтацію на співпрацю. У таких системах важливу роль відіграє розвиток людського капіталу та ефективного використання знань [1; 3].

Функціонування підприємницьких екосистем значною мірою залежить від здатності їх учасників до гнучкої взаємодії та поєднання ресурсів. Важливими характеристиками таких систем є модульність, що забезпечує адаптацію організацій до змін середовища, та комплементарність ресурсів і компетенцій,